

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Atlas minor Gerardi Mercatoris

Mercator, Gerhard

Amsterodami, 1610

Alsatia inferior

[urn:nbn:de:bsz:31-118360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-118360)

Alsatia Inferior.

405

*Regio & unda
dicta.*

Situs.

Soli fertilitas.

*Animalium va-
rietat.*

*Imperium Ma-
jorum.*

Alsatia, vulgo *Elfsaz*, quam alii quasi *Edelsaz* id est nobilem & præclaram selsionem: alii ab Illa ff. a in i mutato, quasi Selsionem ad Illam fl. dictam autumant: unde & quidam regionem *Illsaff* & non *Alfsaz*, appellatam asserunt: regio nobilissima est, cui ob insignem felicitatem nulla alia in toto illo Rheni tractu comparari potest. Ad Orientem Helvetiam a qua Rheno disternitur: ab Occasu Lotharingiam Vosago Monte Limitem inter Lotharingiam & Germaniam constituente, respicit: qua Meridies est Helvetiæ parte & Burgundia: qua Septentrio Wirtembergensi Ducatu terminatur. Longitudo milliarium Germanicorum 1x: A Rheno ad Montes Latitudo trium mil. Ger. nisi quod apud Haganoam sit planicies amplior, montibus scilicet magis ac magis a Rheni alveo recedentibus. Tanta autem hujus regionis fertilitas, tanque læta rerum omnium, & imprimis Vini & Frumenti copia in hoc tam angusto terre tractu singulis annis provenit: ut non modo ad suppeditandam Incolis (quorum ingens est numerus) alimoniam sit par: sed tantum superest, ut Confinales quique, alijque Germaniæ populi, imo & remotiores eorum abundantia fruantur. Quare non immerito *Celsapennaria* & *Nurix Germaniæ*, a Iacobo Wimpelingo in Epitome Rerum Germanicarum dicitur. Nobilissima enim Vina hujus Regionis continuo curribus, aliquando etiam navigiis vehuntur in Helvetiam, Sueviam, Bavariam, Lotharingiam, & Inferiorem Germaniam, etiam aliquando in Angliam. In Sungoia magna crescit vis Frumenti: imo per totam Alsatiam planiciem usque ad Argentinam summa est ubique Frumenti ubertas, unde Lotharingiæ Montes inhabitant, Burgundi & bona pars Helvetiæ cibantur. Montes habet præstantissimorum, primæque nobilitatis Vinorum feraces: & in plano non solum Frumentum, sed etiam Arborum fructus proveniunt. Habet quoque Alsatia in Montibus Silvas Castanearum, habet Montes Argenti, Æris, Plumbi Fodinis turgentes, præsertim in valle *Leberthal*. Habet præterea in Montibus & vallibus nobilissima pascua, id quod testantur optini & pinguisissimi Casei, qui in *Munsterthal* conficiuntur. Tot illa Boum armentis abundat, tam læta Vaccarum parens ac nutritrix est. Alit & alibi Equos silvestres permultos, Lynces item, Vrsos, Martes, omnis generis Cervos, aliasque Ferasium numerabiles. *Alsatia* olim sub dominio Regum Franciæ fuit, ac pars Regni Austriaci. Antea vero 15 fere annis sub Romanorum potestate fuisse legitur. Primum autem Ducatus fuit Alsatia & ab Hilderco Francorum Rege *Fricon* affini eo titulo collata, anno 1001, cum antea præfecturæ nomine ei fuisset subiecta. *Eticoni* successit Filius ejus *Adelprechtus*, hic sagittæ ictu mortuus reliquit duos Filios *Losfridum* & *Eberhardum* qui præfuerunt Alsatia. Postea fuit familia eorum repulsa ab Alsatia per Carolum Martellum Palatinum & Curia Magistrum in Regno Franciæ. Tempore autem Ottonis 1 Comites Kyburgenses, qui de sanguine ejusdem Imperatoris erant, potiti sunt rerum in Alsatia. Sunt qui volunt eos factos Landgravios Alsatia, alii vero dicunt ab Ottone 111 Alsatiam primum in Landgraviatus duos erectam, pervenitque tandem Landgraviatus superior, qui continet Opidum Einheim & circumjacentia quæque loca, ad Comites Habsburgenses.

Alter

ALSATIA INFERIOR.

Urbs & Opida.

Alter a Comitibus Ottingensibus ad quos Henrico Landgravio Inferioris Alsatiae Improli defuncto devolutus erat, Episcopo Argentinenſi divenditus, etiamnum ei ſubest. Hac autem tam parva Regio adeo humanis uſibus eſt dedicata, ut in ea reperiantur XLVI Civitates & Opidula, omnia muris cincta, & Arces in Montibus & plano ſita: villarum vero & vicorum non eſt numerus. Caterum Alſatia duplex eſt, Inferior quae hac praefenti, & Superior, quae proxima Tabula depingitur: Vtramque Triboci poſſederunt. Inferioris Alſatia urbs primaria, *Argentina* recentioribus: *Argentoratum*, Marcellino & Sexto Aurelio: *Argentoratum* Ptol. *Legionem* VIII *Sebaſten* hic collocanti. *Straſburgum* etiam nominat Regino, qui ante annos 13 & amplius ſcripſit. Rob. Conſtantineſis hanc eandem eſſe putat cum ea quam Aurel. Victor, & Diaconus ex Marcellino, *Argentariam* appellant, & xxx Alemannorum 13 a Gratiano Imp. ibidem caſa tradit. Vulgo *Straſburg*, a platearum numero & capacitate, dicitur. Urbs ſita in agro fertiliffimo, habetque miram copiam Vini & Frumenti. Scribit etiam Muuſterus inveniri in hac urbe aliquot centenos hortulanos, qui annuatim magnum faciunt quaerſtum ex Rapis, Cepis, Raphanis, Napis Braſſicis, vulgo Caulibus, Papavere, aliisque id genus, quae hic feliciffime proveniunt. Urbem hanc Rheni brachium & tria alia flumina intrant, & aquis per plateas canalibus diſtributis ſimilitudinem Venetiarum in urbe exhibent. Hodie Republica, Schola, ac celebri Eccleſia incluta. Occidentem verſus *Taberna* Antonino celebratae ſunt. Simlerus *Zabern*, vocat. *Zaberna* Frodoardus nominat. Tres *Taberna* Ammiani Ortelio videntur. De his Auſonius: *Riguusque perenni fonte Tabernas*. Fuerunt autem *Taberna* Munimentum Romanorum ad prohibendas Alemannorum in Galliam incurſiones, ubi hodie Episcopi Argentorarenſis eſt domicilium & Curia. Hoc munimentum ab Alemanis dirutum, Ammianus ſcribit Iulianum Caefarem reſtituiſſe. Abundat locus iſte Vino, Frumento, omnibuſque rebus uſui humano neceſſariis. Haud procul Tabernis Opidulum quoddam eſt & juxta illud Monasterium, *Mauſmunſter*: eſt & aliud Monasterium parum diſtans a Brocomago, *Stephani Campus*, *Steffans feldt* & corrupte *Siechfeldt*, dictum. Hinc Septentrionem verſus *Hugenos* conſpicitur. Urbs a Friderico Barbaroſſa anno 1135 muro clauſa, ante vicus burgum adjectum habens, in quo Principes terrae commorabantur venationibus vacantes. Solum habet circum Moenia aranoſum, ſed ſterilitatem illam compenſat Ager fertilis paullo longius a Civitate diſſitus. Vtcrius deſcendenti *Wiſſenbourgum* ſeſe offert, vulgo *Weiffenburg*, quaſi album caſtrum, inſigne & clarum Opidum, ad Vogas Montis radices; Situ amoenum, Collibus undique humilibus clauſum, Nemoribus & variis arborum generibus ad Occidentem felix: Tellus Coeli benignitate frugifera: Opidum ab omni parte, Natura atque humana firmatum induſtria. Lutra amni, cujus fontes in ipſis Montibus paullo altius VII mill. paſſ. ab Opido ſurgunt, penetratis jam Montibus per medium interluitur: qui ubi ſub Opidi Moenibus elabitur, ſtricto alveo duobus millibus paſſ. praecipiti curſu in Rhenum uno oſtio ſe exonerat. Loci tanta eſt vetuſtas, ut etiam apud nullos Rerum Scriptores ejus origo reperiat. Eſt & *Haſſa* Opidum ad Bruſſchum fluvium: Id Francorum Rex Dagobertus (cujus filiae Rathilpae caecae & ſurdae Florentius Scotus ſuis precibus ſanitatem obtinuerat) Florentio dono dedit, cum agris circumjacentibus,

ribus, quo loci Florentius Monasterium extruxit. Flumina hanc regionem irrigant beantque plurimum præter Rhenum & alios multos Amnes: *Kintzguis*, qui secum magnam adfert vim trabium ædificiis aptarum: *Illa*, *Bruschus*, *Sorn*, *Mater*, *Lanter*. Præcipuus vero Alsatia fluvius est *Illa*, qui totam fere percurrit Alsatiam, primam scaturiginem habens in Sungovia supra Opidum Altkirch, fluensque juxta Opida *Mulnhaufen*, *Einheim*, *Colmar*, *Selestadium* & *Benfelden*, sine ambagibus recta petit Argentinam, ubi Rhenum ingreditur, receptis tamen antea omnibus rivulis ex Vosago Monte emissis. Salmonum aliorumque Piscium, ut & Rhenus admodum fecundus. Regio partim montosa, partim plana est; Silvifque ac Nemoribus passim decoratur, inter quæ Castaneis, Amygdalis Nucibusque habet referta. Vulgus regionem incolens & terram colens, miserum est. Nam per singulos annos abligurit bona sua, nec quicquam in futurum servat, unde fit ut tempore belli, aut quando frigore aut pruina terræ nascentia devastantur aut pereunt, magna premantur penuria. Juvantur tamen pauperes ex publicis granariis. Non habet regio hæc Indigenas multos, sed major pars sunt advenæ, puta Suevi, Bavari, Burgundi, Sabaudi & Lotharingi, qui ubi semel regionem ingressi fuerint, non facile hinc emigrant. Suevi potissimum ibi commorantur. Porro quintus Circulus Imperii, est Rheni. Constat tribus Ordinibus, qui sunt I Ecclesiasticus: III Principum: IIII Civitatum liberarum. In I sunt Episcopi, *Worms*, *Spier*, *Straesburg*, *Basel*, *Besancon*, in Comitatu Burgundiæ. Wallis Provincia, in qua *Sitten* Metropolis, *Geneve*, *Losanna*, *Metz*, *Toul*, *Verdun*. Abbates, *Hirsfeld*, *Morbach*, *S. Gregoris Munster*. In II sunt Principes, Comites & Domini seculares, Duces *Lotaringia Sabaudia (Savoie)*, Dux & Comes *Spanheim*, Marchio *Baden*, Dux *Zweibruck*, Comes *Veldentz*, Landgr. *Hessen*, Princeps *de Calim*, Comes *Nassau* in *Sarbruck*, Comites *Rheni*, Do. *Rapoltkirchen*, juxta *Rapoltzstain*, Comites *Büsch*, *Salm*, *Hunaw* & *Lichtenberg*, *Leiningen*, *Falckenstain*, Do. *Morsburg* & *Befort*, *Rapoltzstain*, *Hohen*, *Rechperg*, *Blanckenberg*, *Blammont* in *Lotharingia*; Comites *Weisbaden*, & *Itzstain*, *Kunigstain*, Do. *von Eppenstein*: Comites *Isenburg* in *Alsatia Superiore Solms*, *Nassau* in *Weilburg*, *Senivigen*, *Havare*, D. *Munzenburg*; Comites *Westenburg*, *Witgenstain*, *Waldeck*, *Plesse*. IIII liberarum Civitatum, quæ sunt, *Mulhusen* in *Sundtgow Superioris Alsatia*, *Basel*, *Colmar*, *Kaisersperg*, *Turckhaim*, *S. Gregoris Munster*, *Ober Ebenhaim*, *Straesburg*, *Rosenhaim*, *Schlesstat*, *Hagenaw*, *Weissenburg*, *Landaw*, *Spier*, *Worms*, *Francfort*, *Fridberg* in *Wederaw*, *Wetzlar*, *Metz*, *Toul*, *Verdun*, *Kaufmans Sarbruck*, *Besano*, *Castrum*, *Fridberg*, *Gleichhausen Castrum*.

FFF

Hac